

Erindringer om Flystyrt i Låstrup d.15. oktober 1944

Af Henning Vindstrup Jensen

Lancaster-bombefly.

Det vi fysisk mærkede mest til krigen her i Låstrup var vel nok, når der kom engelske bombeflyvere om natten. Når de skulle bombe de tyske Østersøbyer, kom de ind over Danmark ved Bovbjerg, og brugte Limfjorden som kendemærke når de fløj tværs over Jylland for at komme ud over Kattegat, og videre ned over Østersøen. De valgte måske denne rute fordi det ca. var midt imellem de tyske flyvepladser i Karup og Aalborg. De kom i konvojer på en ti - femten stykker ad gangen, og som regel altid når der var overskyet og mørkt i vejret. Det skete der gik tyske jagere op til dem, men som regel blev de skudt ned, for de engelske flyvere var armeret med maskinkanoner i alle retninger. De tyske jagere havde svært ved at hamle op med dem når de fløj i konvoj.

Jeg må jo have været 12 år den gang, og jeg delte værelse med min lillesøster på loftet hjemme hos mor og far på hjørnet af Løgstørvej og Rindsvejen, som den hed på daværende tidspunkt. Når der kom flyvere var vi selvfølgelig bange, så vi havde den aftale, at vi måtte komme ned i soveværelset, hvis der blev luftkamp. Den aften flyveren blev skudt ned her i Låstrup kom de ikke i konvoj. Der kom kun to maskiner ind over land ved Bovbjerg. Deres mål var ikke de tyske byer, for de var lastet med magnetiske søminer, som skulle droppes i Kattegat, så de tyske ubåde kunne få varmet snuden, hvis de forsøgte at komme ud den vej. Hver maskine havde 6 miner, der var gjort fast under vingerne med kraftige lærredstropper, der kunne udløses fra kabinen. For at nå tilbage til England havde de ekstra brændstof med i dunke, som kunne fyldes på fra mandskabskabinen, så de var meget tungt lastet.

Medens vi boede i Lemvig fik jeg fortalt der, at tyskerne i oktober 1944 havde en eskadrille, på 6 jagere på flyvepladsen i Rom ved Lemvig. Den 15. oktober 1944 var der kraftig luftkamp over Lemvig, og de vidste at to af de seks jagere blev skudt ned.

Den ene faldt ved Oddesund, og den anden i Lovns bredning.

Øjenvidner havde også set, at der udbrød brand i en motor på en af de store maskiner, så alt tyder på det var den der faldt ned her.

Den aften flyveren faldt, var jeg på besøg hos en kammerat. Det var præstens søn Otto, og vi var alene hjemme i præsteboligen. Jeg skulle nok være hjemme kl.10, for vi stod ude i gården da der lød et kæmpe brag, og det blev lyst som om dagen. Da vi så op fik vi øje på en kæmpe ildkugle, der tilsyneladende kom lige ned imod os. Jeg var stiv af skræk, og kunne ikke røre mig ud af flækken, men Otto havde åndsnærværelse nok til at hive mig med ned bag et stendige.

Mens vi lå der lød der igen et brag, og vi kunne mærke en kraftig varme, der sammen med lugten af brændstof kom ned over os. Lidt senere hørte vi stemmer bag os, og fik øje på præstegårdens forpagter Sigurd Mortensen og hans kone Johanne, der dukkede op ved hushjørnet. De havde jo hørt bragene og skulle ud for at se hvad der var sket. Da vi så dem kravlede vi faktisk på alle fire hen til dem, for vi turde ikke rejse os før vi var bag hushjørnet. Herfra kunne vi gennem træerne se den brændende flyver, og høre masser af skud når ammunitionen eksploderede.

Min eneste tanke var at komme hjem, men for at komme det, skulle jeg jo lige forbi flyveren, og det turde jeg ikke. Sigurd Mortensen tilbød at følge mig forbi stedet hvor flyveren lå, og sammen med ham og Otto vovede vi os op på vejen forbi den gamle skole. Da vi kom fri af skolen kunne vi mærke den kraftige varme komme imod os, og det hvinede i luften med eksploderende ammunition, så vi var betænkelige ved at gå forbi brandstedet.

Vi havde jo også den tanke i baghovedet, at der kunne være bomber ombord, der kunne blive overophedet.

Medens vi stod og betænkte os i ly ved skolens hønsehus kunne vi høre stemmer, og i brandskæret kunne vi se hovederne af nogen der stod på den anden side af bakken ved Niels Lambertsens ejendom. Vi besluttede at gå bag om forsamlingshuset og bag om Nørskovs ejendom og kom ud ved Karl Hansen, som boede i huset på toppen af bakken.

Da vi kom frem til vejen igen, kunne jeg høre min Fars stemme mellem dem der stod ved Niels Lambertsen. Han var gået hen for at hente mig, for de kunne jo se hjemme fra, at flyveren var faldet i nærheden af præstegården.

Der var efterhånden samlet en del af beboerne på stedet, og snakken gik om der kunne være overlevende i vraget. Halepartiet havde boret sig ned i jorden og stod skråt op i luften. Det var landet imellem det sted vi stod, og resten af flyet, som brændte kraftigt.

I ildskæret kunne vi se, at der sad en person i hvert af de to kanontårne i halepartiet. Snakken gik på om det var muligt at få et reb gjort fast i halehjulet, og med et par heste trække hele halepartiet så langt væk, at vi kunne komme de to til hjælp.

Anders Lybæk var netop kommet til med heste og vogn, og havde Ottos mor og far med som passagerer. De havde været til møde i Skringstrup, og Lybæk havde kørt dem. Det blev dog kun til snakken, for hestene var meget bange for både ilden og de kraftige skud, og efter at vi en tid havde stirret på personerne uden at se livstegn, blev vi klar over at de var døde.

Der gik ikke lang tid for tyskerne dukkede op, og de gav os omgående besked om at forsvinde. Det gjorde vi så, men de der boede på stedet havde svært ved at forklare, at de faktisk var hjemme.

Karl Hansens var ikke glade for at sove hjemme den nat, så min far tilbød dem at de måtte gå med os hjem. Hele familien hentede tandbørsten og fulgte med.

Efterhånden som vi gik gennem Låstrup blev vi flere og flere. Det var beboerne i nedstyrtningsområdet der var gået hjemmefra, i håb om at finde natlogi længere væk fra det brændende fly. Ingen vidste jo om der var bomber ombord der kunne springe. Problemet med natlogi blev nu ikke så svært, for alle steder var folk jo kommet af husene og tilbød overnatning, så da vi nåede hjem havde vi kun familien Hansen med. Vi havde ikke senge til alle, men nogen sov i en lænestol, og andre på et par tæpper på gulvet.

Næste dag skulle vi i skole. Da vi kom forbi stedet hvor flyveren lå, var der tyskere overalt. Ilden var slukket, og vi kunne se at tyskerne var begyndt at flytte på vragedelene.

En del forældre havde beholdt deres børn derhjemme, så vi var ikke så mange der kom i skole. Vi fik da heller ikke bestilt andet end at snakke om de oplevelser vi hver især havde haft den foregående aften. Efter en times tid besluttede vores lærer at give os fri, for han kunne jo nok se, at vi ville få svært ved at koncentrere os om undervisningen.

Da vi kom hen til flyveren havde tyskerne fjernet afspærringen, og der stod en del af byens beboere omkring vraget. Vi skulle selvfølgelig også have vores nysgerrighed stillet, så vi var hurtige til at komme derned.

På dette tidspunkt havde tyskerne hentet besætningen ud af vraget. En del af dem var dækket med en presenning, og det var formentlig dem der var værst tilredt. Et enkelt forkullet lig lå stadig under vragdelene. Det meste af uniformen var brændt, men kroppen var nogenlunde hel. De to vi havde set i kanontårnene aftenen i forvejen var taget ud af halepartiet, og lagt i græsset. De var ikke forbrændte, og deres uniformer var intakte. Da vi kom på nærmere hold kunne vi se, at de begge var ramt af skud i tindingen. Om de havde skudt sig selv i en håbløs situation fordi de måske var spærret inde i det brændende fly, eller var ramt af tyskerne får vi aldrig opklaret.

Den ene havde en lille barnekjole liggende på brystet, han havde sandsynligvis haft den i lommen, og tyskeren der undersøgte hans lommer, havde anbragt den hvor den lå.

På vejen hjem så vi en masse vragdele der lå spredt gennem byen. Det var egentlig usandsynlig heldigt, at ingen havde ramt husene. Over for tømmerværkstedet, lige i vejen op til "Lykkebo" lå der en motor. Den havde ramt el-trådene til Lykkebo, men andet var der ikke sket. På den anden side af Vievej var der faldet en mine, kun to meter fra gavlen af det røde hus på hjørnet. Den havde gravet sig langt ned i jorden. Ud over at husgavlen var oversprøjtet med jord, var der ikke sket noget. I sandgraven på den anden side af huset, der hvor der i dag er tømmerplads, lå der også en mine. Den var flækket på langs, og det gule sprængstof den havde været fyldt med, lå spredt i hullet omkring den. Størrelsen på minerne var ca. 1/2 meter i diameter, og 2 1/2 meter i længden. Vi fik på et senere tidspunkt oplyst, at årsagen til, at de ikke eksploderede, var, at de ikke blev udløst fra maskinen. De var faldet fordi stropperne de var fastgjort i var brændt over. Hvis de havde været udløst, ville en lommekniv være nok til at få dem til at eksplodere.

Vi tog en tur op i skoven og ud på marken på den anden side. Her fandt vi masser af vragdele fra maskinen. Blandt andet fandt vi den yderste del af en vinge, som var udstyret med en maskinkanon og et maskingevær. Rundt om vingen lå der masser af bæltter med patroner. Vi havde på dette tidspunkt ikke mod til at samle noget sammen. Tyskerne kørte jo rundt i byen, så vi var ikke så modige.

Med baggrund i, at vi fandt de mange vragdele på dette sted, har jeg rekonstrueret situationen fra den foregående aften.

Det første brag vi hørte da vi stod i præstegarden har været da motoren eksploderede, og der rigtig kom brand i maskinen. Herved ryger den yderste del af vingen, og den taber de to miner der hænger under den del af vingen. Resten af flyet fortsætter hen over byen, og falder på den eneste åbne plads der er på dens vej. Var den faldet 200 meter før, var der sket noget voldsomt, og var den faldet lige så meget senere, havde jeg måske ikke været i stand til at skrive om hændelsen.

Ottos far, Pastor Kristiansen (senere Provst) tog kontakt til den øverstbefalende tysker på pladsen, som havde oprettet sit hovedkvarter i forsamlingshuset. Hensigten var at få lov til at begrave de engelske flyvere på kirkegården. Det kunne der ikke være tale om. Han fik at vide at det jo var fjender som de havde dræbt, og dem skulle der ikke gøres nogen højtidelighed ud af.

Da vi næste dag gik fra skole og lige skulle slå et smut forbi stedet, var besætningen begravet i tre grave uden kister nede på skråningen mod engen. På de to yderste grave stod der et trækors med påskrift skrevet på tysk. Her hviler 8 ukendte canadiske soldater. At tyskerne troede alle var canadiere kan skyldes, at de to der sad i kanontårnene i halepartiet var canadiere, og da uniformerne, og dermed deres identitetspapirer var brændt på de øvrige besætningsmedlemmer, troede de sandsynligvis at alle var canadiere. I øvrigt havde de også talt forkert, for det viste sig efter krigen, at der kun var 7 mand ombord. Det kan jo skyldes at ligene var så ilde tilredt, at tyskerne havde haft svært ved at se hvad der hørte sammen.

Pastor Kristiansen og beboerne i Låstrup var meget utilfredse med, at de engelske flyvere var begravet på nedstyrtningsstedet i den våde eng, så i fællesskab tog de kontakt til øverstbefalende nazileder i Danmark Dr. Best. Efter nogen korrespondance frem og tilbage blev der givet tilladelse til, at ligene kunne flyttes hen på kirkegården. Tyskerne ville selv flytte dem, og en betingelse var, at det ikke måtte højtideligholdes, der måtte ikke synges eller holdes taler.

På ovenstående billede ses de tre grave. Billedet må være taget kort efter tyskerne forlod stedet, for et par dage senere kunne man ikke se gravene for blomster.

Ca. 14 dage, måske tre uger senere, dukkede tyskere op igen og begyndte at åbne gravene.

Det var jo ret spændende for os drenge, så Otto og jeg fandt en observationspost i passende afstand ved at lege i bækken der løb i engen neden for den gamle skole. Derfra havde vi et fint overblik over hvad der foregik, og tyskerne kunne jo ikke jage os væk, da vi opholdt os på en anden grund end den de skulle arbejde på.

Der gik ikke lang tid før de fandt noget at fylde i kisterne, og vi kunne høre nogen af dem grine og more sig når de fik et godt stykke op. Selv om vi kun var drenge var vi alligevel ret forargede over deres opførsel.

Jeg er lidt i tvivl om de kom i fem eller seks kister, men jeg husker, at der stod to kister på bagsmækken af tyskernes lastbil, da de kørte derfra første gang. Derfor tænker jeg der stod to mere foran dem længere fremme på ladet.

Da lastbilen var kørt hen på kirkegården med det første læs kister, var der to tilbage.

En enkelt soldat der havde fået til opgave at fylde jord og blomster der havde ligget på gravene i hullerne, var alene tilbage på pladsen. Med fagter og gebærder fik han os gjort begribelig, at han ville os noget, så selv om vi var lidt betænkelige listede vi hen til ham. Lågene var allerede sat på kisterne, men han tog dem af igen, og forklarede os at vi skulle samle blomsterne der lå i græsset sammen og lægge dem i kisterne. Vi kunne ikke se ligene i kisterne, for de var dækket med høvlspåner, men den lugt der var ved kisterne og ved de tomme grave var næsten ikke til at klare. Det blev ikke bedre da jeg kom til at se det værktøj de havde brugt til at tage ligene op med. Det bestod af to roejern og en krumgreb som man den gang brugte til at trække møg af vognene med, når det var kørt ud på marken. Om de havde lånt det på en af nabogårdene er jeg ikke klar over.

Da vi kunne høre lastvognene komme tilbage gjorde soldaten tegn til os, at vi skulle skynde os at skrue lågene på kisterne, og se at komme væk, før de andre kunne se os.

Da vi kom tilbage til bækken vaskede vi både hænder og ansigt, men lugten kunne vi ikke fjerne, den blev hængende i næsen.

Senere på dagen, da jeg sad ved aftensmaden derhjemme, kom jeg til at tænke på dagens oplevelser.

Det resulterede i, at jeg med en vis fart måtte ud og aflevere det indtagne måltid. Da jeg kom tilbage kunne min mor se på ansigtsfarven, at jeg ikke havde det så godt, så derfor blev det nødvendigt at indvi dem i dagens oplevelser. Det gav selvfølgelig anledning til en lille overhaling, men det var lidt svært, for samtidig syntes de jo også det var helt fint vi havde lagt blomsterne i kisterne.

Den anden flyver der var med, nåede ikke tilbage til England. Hvad der skete med den er aldrig kommet for dagens lys, for man har aldrig fundet hverken besætning eller flyver. Da det hele forsvandt så sporløst, er det nok mest sandsynligt, at den er faldet ned i havet et eller andet sted, og at besætningen er gået til bunds sammen med maskinen.

Den 4. maj 1945 var krigen slut. Også den aften besøgte jeg min kammerat Otto i præstegarden. Vi opholdt os på Ottos værelse, da hans mor kom ind og fortalte de havde hørt i radioen, at tyskerne havde overgivet sig. Vi blev selvfølgelig ellevilde af glæde, og derfor ville jeg da også hjem og dele glæden med min familie. Jeg var ikke sikker på, at de havde hørt nyheden, for vores gamle radio kunne ikke altid modtage den engelske sender til Danmark, på grund af tyskernes støjsendere.

Jeg kørte på min cykel som jeg plejede, men pludselig medens jeg kørte gennem byen bemærkede jeg, at noget var forandret. Alle steder kunne jeg se lys i stjerne, selv om det endnu ikke var helt mørkt. Det var en helt ny fornemmelse, for vi var jo vant til, at mørklægningsgardinerne skulle trækkes ned før der blev tændt lys. Mange steder stod folk i grupper og snakkede, også det var noget nyt. Alle skulle jo lige snakke med naboerne, og ønske hinanden tillykke.

Jeg skulle selvfølgelig også lige sludre lidt med mine kammerater efterhånden som jeg kom frem, så det blev til mange stop på vejen hjem. Omsider nåede jeg hjem, og da jeg kom ind i stuen havde vi besøg af mejeribestyrer Sørensen og hans søster Dagny. De vidste jo at vi havde knas med radioen, og var gået over for at fortælle den glædelige nyhed. Mor var i gang med at lave kaffe, eller noget der lignede kaffe, og da kagen var spist hentede far en flaske snaps, som han havde fået i fødselsdagsgave for nu skulle der festes, og de skulle have en kaffepunch. Da han hældte op fortalte han, at den havde været gemt længe, for han havde bestemt, at den ikke skulle drikkes før krigen var slut.

Selv om vi fik lov at være længe oppe, blev det ved den tid hvor lillesøster og jeg fik besked på at gå i seng. Det havde været en begivenhedsrig aften, og det tærer jo på kræfterne. Da vi gik op af trappen til værelset kom mor med denne bemærkning: Jeg lover jer, at der ikke kommer flyvere i nat. Vi så på hinanden, og pludselig gik det op for os, at vi aldrig mere skulle ligge vågen om natten og lytte efter flyvere. Vi havde haft mange glædelige oplevelser denne aften, men for os var den sidste dog den allerbedste, så vi gav hinanden et ordentlig knus, og fortsatte derefter op ad trappen.

Billedet er fra kirkegården i 1944, som flyvergraven var anlagt, før der kom mindsten på gravstedet.

På årsdagen for nedstyrtningen, den 10. oktober 1945, blev der holdt en mindehøjtidelighed for de faldne flyvere. Så vidt jeg husker deltog både den daværende biskop og provst sammen med pastor Kristiansen, som alle holdt mindetaler. Jeg tror de fleste af sognets beboere i alle årgange deltog i dette arrangement. Der var så mange krans og blomster, at de ikke kunne være på graven, selvom den er stor. På daværende tidspunkt kendte man endnu ikke navnene på flybesætningen. Det var så kort tid siden krigen var slut, og man var jo ikke rigtig genetableret i England.

Pastor Kristiansen foreslog i sin tale, at der blev startet en indsamling til en mindesten over de faldne flyvere. Ud over de penge der blev samlet ind den pågældende dag, blev der lagt lister ud i alle butikker i Låstrup, Skals og Skringstrup. Indsamlingen strakte sig over et halvt år. Om der var fonde og lignende der også gav et bidrag ved jeg ikke, men ved indsamlingens afslutning var der skaffet penge til det monument der står på graven i dag. På årsdagen i 1946 blev der igen holdt mindehøjtidelighed og afsløring af mindestenen. Ved denne lejlighed var de faldne flyveres familie tilstede. En del af dem var indkvarteret i præstegården, og hos beboerne i Låstrup og Skals. Vi havde meget svært ved at forstå hinanden, der var vel ikke andre end Præsten og hans kone her i Låstrup der kunne tale engelsk den gang, men ved fagter og gebærder fik vi da gjort hinanden nogenlunde begribelig hvad vi mente. Vi lærte jo ikke sprog i skolen på daværende tidspunkt, men da de var taget af sted igen gik der en overgang vældig sport i hvem der kunne flest ord på engelsk med nogenlunde korrekt udtale, og oversætte til dansk.

I årene efter krigen kom der jævnligt slægtninge til de faldne flyvere på besøg på kirkegården. Medens Provst Kristiansens boede i Låstrup holdt de kontakten ved lige med en del af de slægtninge der var her ved mindehøjtideligheden i 1946.

Så sent som i august 2001 havde vi besøg af et ægtepar der bor i Wigston Leicestershire i England. På en eller anden måde havde de fået adressen på Karen Øster i Borup. De var selvfølgelig ved at være op i årene, og den ældre dame fortalte, at hun havde været med ved mindehøjtideligheden i 1946. Hun var på daværende tidspunkt 19 år, og var forlovet med en af de forulykkede flyvere. Hendes mand fortalte, at efterhånden som hun blev ældre var det blevet meget magtpåliggende for hende, at komme en tur til Låstrup og se flyvergraven en gang mere. Han havde derfor besluttet, at de skulle tage turen, medens de endnu havde lidt kræfter i behold. Da de igen var tilbage i England fik vi brev fra dem, hvor de takkede meget for den hjælp vi havde ydet dem i forbindelse med turen, da deres egen mobilitet jo var ret begrænset. De skrev også, at de var meget glade for, at de endelig fik sig taget sammen til turen til Låstrup, og at de nu begge havde opnået en indre ro, som de tidligere ikke kunne finde.

Her må man da vist sande det gamle udtryk der siger, at gammel kærlighed aldrig rustner.

Fra besøget i august 2001

Nogen af billederne er hentet fra den engelske hjemmeside om flystyrten her i Låstrup. Adressen er: www.rafinfo.org.uk Herfra skal man gå videre til afsnittet om "Memorials to 207 Squadron crew members" Se også **Airwar over Denmark** <http://www.flensted.eu.com/> med artiklen **Lancaster I LM 208 crashed Låstrup 15/10 1944** <http://www.flensted.eu.com/1944141.shtml>